

9. Стрельніков В. Ю. Розвиток управлінської культури майбутніх менеджерів в умовах магістратури. *Імідж сучасного педагога*. 2018. № 5 (182). С. 21–24.

10. Стрельніков В. Ю. Теоретичні основи побудови концепції дидактичної системи підготовки майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності до міжкультурної комунікації. *Імідж сучасного педагога*. 2016. № 5. С. 13–15.

УДК 37.091.12.011.3:376-056.2/.3]-051

Миронова Світлана Петрівна

доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри корекційної педагогіки та інклюзивної
освіти Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

УНІФІКАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ-ДЕФЕКТОЛОГА – КРОК ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЇ ЧИ ЇЇ ЗНИЩЕННЯ?

Актуальність. В останні роки професія вчителя-дефектолога стала доволі популярною. Якщо ще 20 років тому таких фахівців готувало всього три заклади вищої освіти, то зараз в Україні майже в кожній області університети прагнуть ліцензувати їх підготовку. І хоча статистика свідчить про збільшення кількості дітей з порушеннями зору, розладами спектру аутизму, інтелекту, переважна більшість ЗВО хочуть готувати логопедів, адже в суспільстві домінує стереотип, що це дуже модна, легка і високооплачувана професія. Вітчизняна траєкторія розгортання інклюзивної освіти призвела, з одного боку, до збільшення потреби у вчителях-дефектологах, а з другого – до неправильної оцінки їх професійної діяльності й підміни понять, що визначають кваліфікацію. Такі тенденції негативно позначаються як на професії вчителя-дефектолога, так і на якості освіти дітей з психофізичними порушеннями.

Мета дослідження: обґрунтувати необхідність вузьких кваліфікацій у професійній діяльності вчителя-дефектолога та шкідливість її уніфікації.

Виклад основного матеріалу. Підготовка вчителів-дефектологів розпочалася в Україні в 1919 р. на лікарсько-педагогічному факультеті Вищих педагогічних курсів І Товариства професорів і навчателів (з 1920 р. приєднаний до Вищого інституту народної освіти ім. Драгоманова) [2]. І хоча з 1921 р. факультет готував спеціалістів для роботи з дітьми з 4-ма категоріями дітей (розумово дефективних, морально-дефективних, глухонімих і сліпих - *термінологія того часу*), проте тривалий час поділу на кваліфікації не було. Така диференціація у підготовці фахівців була запроваджена в 1939 р., відколи стали готувати олігофренопедагогів,

сурдопедагогів і тифлопедагогів. Суттєві позитивні зміни у підготовці вчителів-дефектологів відбулися в 1964 р., а саме: закріпилась професійна диференціація відповідно до нозологій, з'явилася вузька спеціалізація «вчитель професійно-трудового навчання» [2]. Протягом наступних років такий поділ закріплювався відповідно до галузей дефектології.

Детальне вивчення історії становлення і розвитку професійної підготовки фахівців-дефектологів в Україні та за кордоном свідчить, що удосконалення освіти дітей з психофізичними порушеннями, надання їм диференційованої допомоги напряму пов'язане з вузькопрофільністю підготовки спеціалістів. В усьому світі визнано, що синтетична підготовка вчителя-дефектолога є швидкою і дешевою, але й слабкою водночас [1].

Диференціація підготовки фахівців відобразилася на розширенні посад у закладах. Чинна кваліфікаційна характеристика педагогічних працівників також враховує галузі дефектології [3]. У сучасній вітчизняній спеціальній педагогіці на підставі аналізу потреб практики доводиться необхідність виокремлення і таких фахівців, як ортопедагоги, аутологи, педагоги з ранньої корекційної роботи з дітьми з ООП.

Втім масове запровадження інклюзивного навчання в закладах загальної середньої та дошкільної освіти в Україні, нерозуміння його сутності призвело до шкідливих тенденцій в оцінці професійної діяльності вчителя-дефектолога, його ролі в освіті дітей з психофізичними порушеннями. Зокрема, відкриття в інклюзивно-ресурсних центрах та інклюзивних ЗЗСО посад вчителя-дефектолога часто розглядається керівниками через уніфікацію цього спеціаліста, без уточнення його кваліфікації відповідно до диплома. Закладу дешевше тримати одного універсального фахівця, ніж кілька вузькопрофільних. При цьому не враховується, що підготовка вчителів-дефектологів здійснюється з орієнтацією на категорію порушення учнів, адже це дозволяє сформувати у фахівця ті компетентності, завдяки яким він є ґрунтовно обізнаним у психологічних особливостях дитини та володіє спеціальними методиками її навчання і корекції розвитку. Робота з дитиною вчителя, лише поверхнево обізнаного в специфіці навчання, є формальною, а часто – помилковою.

Одним із чинників, який також призвів до такої уніфікації, є Постанова Кабміну «Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами» 2017 р., зокрема, додаток 5, де надано перелік фахівців, які проводять додаткові психолого-педагогічні і

корекційно-розвиткові заняття з особами з особливими освітніми потребами у закладах освіти [4]. У цьому переліку є не лише представники спеціальності 016 Спеціальна освіта, а й інших спеціальностей. Проте відсутність чіткого роз'яснення призвела до плутаниці, ігнорування відповідності кваліфікації фахівця виду заняття. Через це на місцях є тенденція до надання годин корекційно-розвиткових занять вчителям з дефіцитом навантаження. Відповідно проведення корекційної роботи з дітьми з ООП формалізується, не дає результатів, негативно відображається на динаміці розвитку учнів.

У цьому навчальному році вчергове прийнято документ, окремі пункти якого дисонують з потребами практики і науковими дослідженнями – це типові штатні нормативи навчально-реабілітаційних центрів [5]. У затверджених нормативах вчитель-логопед тепер передбачений лише для дітей дошкільного віку. Не говоримо про абсурдність такого рішення, через яке учні з мовленнєвими розладами в структурі складних порушень по суті залишилися без ґрунтовної логопедичної корекції, а зауважимо, що на практиці це призвело до навантаження логопедів годинами корекційно-розвиткових занять з дітьми з інтелектуальними порушеннями, ЗПР, ДЦП. При цьому мова йде про види занять, які мають проводити олігофренопедагоги та ортопедагоги – соціально-побутове орієнтування, корекція розвитку та ін. Знову відбувається змішування галузей, нерозуміння специфіки роботи окремих спеціалістів.

Вбачаємо за вищеозначеними явищами ще й меншовартісний підхід до оцінки особистості осіб з психофізичними порушеннями (підтекст – їм будь-хто підійде). Проте і в сфері освіти, і соціальних послуг, і медицини, і юриспруденції (та й в інших галузях) доведено, що чим вузькопрофільніша підготовка фахівця, тим адреснішою, конкретною і більш компетентною є його допомога. Тож якщо суспільство декларує інклюзію осіб з особливими освітніми потребами, то вона має бути не формальною, а виваженою і справжньою. І її адекватність повністю залежить від компетентності фахівців.

Висновки. Отже, наука та практика переконливо доводять вагомість вузьких кваліфікацій у професійній діяльності вчителя-дефектолога, урахування ним у своїй роботі психофізичних особливостей дітей з особливими освітніми потребами залежно від виду порушення. Адміністрація закладів, працівники департаментів освіти мають сприяти

реальній інклюзії суспільства, а вона можлива за умови визнання цінності й індивідуальності особистості кожної людини і надання їй можливості одержувати допомогу від компетентних фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Миронова С.П., Буйняк М.Г. (2020). Професійна діяльність та особистість корекційного педагога. Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 136 с.
2. Миронова С.П. (2007). Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту. Монографія. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА. 304 с.
3. Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів: наказ МОН. URL : <https://osvita.ua/legislation/other/37302/>.
4. Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88-2017-%D0%BF#n83>
5. Про затвердження типових штатних нормативів навчально-реабілітаційних центрів: наказ МОН. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/nakaz-mon-vid-3-lipnya-2020-r-pro-zatverdzhennya-tipovih-shtatnih-normativiv-navchalno-reabilitacijnih-centriv-zareyestrovano-v-ministerstvi-yusticiyi-ukrayini-21072020-68134964>

УДК 376.42

Павленко Юлія Володимирівна

магістрантка спеціальності Спеціальна освіта
(Олігофренопедагогіка. Логопедія)
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ В ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО КЛАСУ

Актуальність. На сьогодні одним із пріоритетних напрямів освітньої політики України є створення інклюзивного середовища. Актуальність зазначеної проблеми зумовлена тенденцією до зростання кількості дітей, які потребують спеціальної освіти, яка б сприяла їхній соціальній адаптації та інтеграції в активне суспільне життя. Як і в більшості країн світу, в Україні концепція інклюзивної освіти застосовується до дітей з особливими освітніми потребами.

Значну частину дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних класах нашої держави складають учні із порушеннями інтелектуального розвитку. За даними В. Бондаря, Л. Вавіної,